

Eliza Orzeszkowa (1841-1910)

ECHO SZKOŁY

wydanie specjalne

**KALENDARIUM
ŻYCIA I
TWÓRCZOŚCI**

**CIEKAWOSTKI Z
ŻYCIA
E. ORZESZKOWEJ**

**W LABIRYNCIE
JĘZYKA**

**BIOGRAFIA
PISARKI**

ZŁOTE MYŚLI

Urodziła się 6 VI 1841 r. w Milkowszczyźnie pod Grodnem. Pochodziła z zamożnej rodziny mieszczańskiej. Lata 1852-1857 spędziła na pensji sióstr sakramentek w Warszawie, gdzie przyjaźniła się z Marią Wasiłowską (Konopnicką). W roku 1859 została wydana za mąż za Piotra Orzeszkę - bogatego właściciela majątku Ludwinów. Do roku 1863 przebywała w tym majątku, zajmując się głównie pracą oświatową wśród ludu. Brała udział w służbach pomocniczych powstania styczniowego (1863), ukrywała w swym domu i przewoziła do granicy królestwa Polskiego Romualda Traugutta. W roku 1865, po zesłaniu w głąb Rosji jej męża, Orzeszkowa powróciła do Milkowszczyzny. W roku 1869 uzyskała unieważnienie małżeństwa i osiadła w Grodnie, gdzie poznała życie miejskiej biedoty, proletariatu. Od roku 1879 była współwłaścicielką wypożyczalni i księgarni wydawniczej w Wilnie. W 1882 roku skazano ją na internowanie, które trwało pięć lat. W roku 1894 poślubiła Stanisława Nahorskiego, legalizując prawie 30-letni związek. Zmarła 18 V 1910r.

Dwukrotnie kandydowała do Nagrody Nobla (1905, 1909), zaś w roku 1906 otrzymała lwowską nagrodę im. F. Kochmana. Prowadziła szeroką korespondencję z licznymi pisarzami, uczonymi i działaczami. Eliza Orzeszkowa zadebiutowała w roku 1866 opowiadaniem **Obrazek z lat głodowych**. W swej twórczości przeciwstawiała się romantyzmowi i potępiała fantazję, żądając od literatury prawdopodobieństwa życiowego. Powieść uważała za gatunek czołowy. Twierdziła, że w utworach literackich powinno się podejmować problematykę walki ze złem społecznym. W swych utworach omawiała sprawy wychowania domowego i wykształcenia kobiety, miłości, małżeństwa i życia rodzinnego, problemy rozwodu, sytuację społeczną kobiety niezamężnej, sprawę pracy zawodowej kobiet, emancypację kobiet oraz los nieślubnych dzieci. Do najbardziej znanych jej utworów należą:

Nad Niemnem, Pan Graba, Meir Ezofowicz, Dziurdziowie

Dom
E. Orzeszkowej
w Grodnie

KALENDARIUM ŻYCIA I TWÓRCZOŚCI

- 20 czerwca 1841 – w oddalonym około 40 km od Grodna dostatnym dworze przychodzi na świat Eliza, córka Benedykta Pawłowskiego i Franciszki, z domu Kamińskiej
- 1843 – śmierć ojca
- 1846 – powtórne wyjście matki za mąż za Konstantego Widackiego
- 1851 – śmierć jedynej, starszej siostry Elizy – Klementyny
- 1852 – 1857 – nauka na pensji sióstr sakramentek w Warszawie
- 21 stycznia 1858 – ślub z Piotrem Orzeszką
- 1860 – 1862 – demonstracje patriotyczne, początek działalności społecznej Elizy (wraz z bratem męża zakłada szkołę dla chłopskich dzieci)
- 1866 – debiut : opowiadanie „Obrazek z lat głodowych”
- 1867 – powieść „Ostatnia miłość”
- 1869 – unieważnienie małżeństwa, sprzedaż rodzinnego majątku i przeprowadzka do Grodna
- 1871 – powieść „Pamiętnik Waławy”
- 1872 – powieść „Pan Graba”
- 1873 – powieść „Marta”
- 1874 – śmierć Piotra Orzeszki
- 1878 – śmierć matki (odziedziczone pieniądze pisarka przeznaczyła na księgarnię polską w Wilnie)
- 1878 – powieść „Meir Ezofowicz”
- 1879 – 1882 – opowiadania „Z różnych sfer”
- 1879 – zostaje współwłaścicielką wydawnictwa polskiego w Wilnie
- 1882 – zamknięcie wydawnictwa i internowanie pisarki w Grodnie na pięć lat
- 1882 - powieści: „Zygmunt Ławicz i jego koledzy”, „Sylwek Cmentarnik”
- 1882 – 1886 – nowele i opowiadania: „Dobra pani”, „Tadeusz”, „ABC”
- 1885 – wielki pożar w Grodnie (Orzeszkowa organizuje pomoc z wielu stron Polski)
- 1885 - powieść „Dziurdziowie”
- 1887 – powieści: „Nad Niemnem”, „Cham”
- 1888 – powieść „Niziny”
- 1894 – ślub ze Stanisławem Nahorskim
- 1896 – zbiór opowiadań „Melancholicy”
- 1896 – śmierć męża
- 1894 – 1896 – prowadziła szkołę dla dziewcząt
- 1898 – zbiór nowel „Iskry”
- 1899 - powieść „Emigracja zdolności”
- 1900 – powieść „Argonauci”
- 1901 - zbiór nowel „Chwile”
- 1904 - powieść „Ad astra”
- 1905, 1909 – kandydowanie do Nagrody Nobla
- 1909 – wspierała utworzenie Stowarzyszenia Etycznego Kobiet
- 1910 – cykl „Gloria victis” poświęcony powstaniu styczniowemu
- 18 maja 1910 – śmierć pisarki

CIEKAWOSTKI Z ŻYCIA ELIZY ORZESZKOWEJ

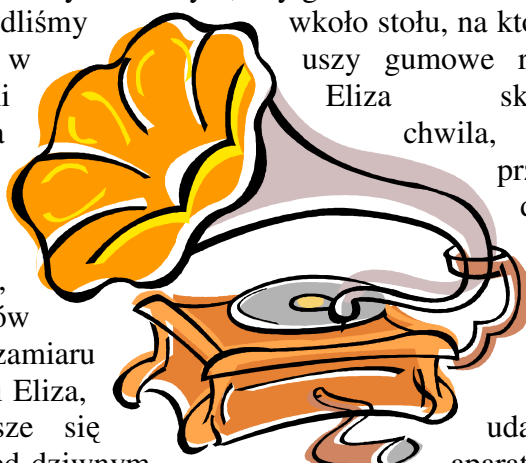
Telefon założono w domu Orzeszkowej na krótko przed jej zgonem, w lutym 1909 roku, i pani Eliza, osoba wówczas sześćdziesięcioośmioletnia, rozbawiona jak dziecko, pisała do przyjaciela : „, Dla różnaitości ... rozmawiamy z różnymi ludźmi przez świeżo wprowadzony telefon. Nazewa się to w gwarze grodzieńskiej: telefonic (koniugacja: telefonię, telefonisz etc. tryb rozkazujący: zatelefon)

Kiedy w roku 1909 po raz pierwszy wybrała się do „ kinematografu” , wrażenia swe ujęła w następujących słowach: „ ... w ohydnej budzie kinematografu było ogromnie tłumno i duszno, pokazywano różne figury ogromnie ruchliwe i zabawne, a gdy towarzyszki moje śmiały się aż do łez i bawiły się wybornie, mnie zdejmowała szalona tęsknota do żółtej tarczy słońca, do cichego rozłogu równiny, do pieśni bez słów, lecz w sercu słyszalnej ....”

Posłuchajmy teraz, jak pani Orzeszkowa odniosła się do magnetofonu czyli mówiac inaczej – do szacownego jego poprzednika, który nazywał się fonograf: „, Zjawił się u niej jegomość z fonogramem, wtedy świeżo wynalezionym, aby go zademonstrować i utrwalić na wałku głos sławnej autorki. Zasiadliśmy cudowny instrument i założyliśmy w rżał, ryczał, gwizdał, szłochał. Pani i „, szcerwieniła”. Wreszcie nadeszła przemówić do odbiornika – chciała Niemna za oceany pozdrowienia Ale głos się załamał, ugrzązł w razy próbowała mówić, chrząkała, po zepsuciu czterech wałków demonstrator zrezygnował z zamiaru kolekcji głosów znakomitości, a pani Eliza, przemówienia wobec ludzi zawsze się mogła wytłumaczyć swej tremy przed dziwnym

Eliza skuliła się chwila, kiedy miała przestać znad dla Edisona. gardle. Kilka jąkała się, aż powiększania której udawały, nie aparatem”.

Ciekawostki pochodzą z książki E. Jankowskiego „, Eliza Orzeszkowa”

ZŁOTE MYŚLI ELIZY ORZESZKOWEJ

- „Miej serce jak najczystsze i oddawaj usługi jak największe ziemi i ludziom”
- „Dziś , kto chce żyć jako człowiek, nie marnym chwastem wyrastać, ten musi myśleć, uczyć się , badać, dążyć”
- „Ci, co zginą , będą siewcami, którzy samych siebie rzucają w ziemię, jako ziarno przyszłych plonów. Bo nic nie ginie. Z dziś zwyciężonych dla jutrzejszych zwycięzców powstają oręże i tarcze”

- „ (...) żółwość czasu i pustkę istnienia zmniejszyć może tylko praca”
- „Wierzę, że gdy dziecinne baśnie i fantastyczne widma ustąpią miejsca prawdom i naukom wiedzy, nienawiści umilkną, odrębności znikną, niedołęstwa zamienią w dzielność, a pogardy i złorzeczenia we wzajemny szacunek dla spraw i godności człowieka”
- „Każda jednostka i naród każdy, aby zajmować miejsce w ludzkości jako żywotny członek, nie jak część martwa lub zgniła, musi własnymi siłami pracować, uczyć się , działać”
- „Człowiek, który na świecie jedząc chleb nie pracuje czy tam w nim błękitna płynie krew, czy popielata, czy czerwona, jest darmożadem i niczym więcej”

W LABIRYNCIE JĘZYKA

Od nazwisk męskich zakończonych na -o , np. Orzeszko nazwiska mężatek mogą być tworzone przyrostkiem - owa, np. Orzeszkowa. Natomiast nazwiska panien - przyrostkiem -ówna, np. Orzeszkówna.

**ELIZA ORZESZKOWA ZOSTAŁA PATRONEM NASZEJ
SZKOŁY
W MAJU 2006 ROKU**

WYDANIE GAZETKI PRZYGOTOWALI
UCZNIOWIE KOŁA
DZIENNIKARSKIEGO SP I GIM
POD KIERUNKIEM
PANI JOANNY GROMACKIEJ

SPECJALNE PODZIĘKOWANIA ZA
POMOC I ŻYCZLIWOŚĆ
PANI DYREKTOR ELŻBIECIE
ŁYSZKIEWICZ SKŁADA REDAKCJA